

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЕКСПЕРТНОГО АНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАНЬ СПІВПРАЦІ ГРОМАД ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Звіт є частиною загального дослідження стану розробки та виконання угод міжмуниципальної співпраці в областях-пілотах Проєкту USAID «ГОВЕРЛА».

Метою дослідження було зробити інвентаризацію угод громад Житомирської області, які увійшли в перелік реєстру угод співробітництва територіальних громад станом на 24 квітня 2022 року Міністерства розвитку громад та територій України, проаналізувати відкриті джерела щодо стану та розвитку питань співробітництва територіальних громад в Житомирській області, враховуючі громади-пілоти Проєкту USAID «ГОВЕРЛА» та сусідні з ними громади. А також зробити відповідні висновки та рекомендації щодо охоплення міжмуниципальним співробітництвом певних сфер соціально-економічного розвитку і можливостей подальшого співробітництва суб'єктів цих відносин в рамках співпраці з Проєктом USAID «ГОВЕРЛА».

Основна частина звіту по Житомирській області включає інформацію, підготовлену на основі наявних даних відкритих джерел, а саме наявності:

- *кількості договорів відповідно Реєстру договорів про співробітництво територіальних громад (сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (далі – Реєстр);*
- *суб'єктів співробітництва, якими є територіальні громади сіл, селищ, міст;*
- *розподілу договорів реалізації співробітництва відповідно наявних форм співробітництва;*
- *укладених договорів про співробітництво по адміністративно-територіальним одиницям;*
- *статистики класифікації договорів по термінах їх реалізації та відповідно дат заключення договорів міжмуниципальної співпраці (далі по тексту скорочено – ММС бо термін вживається експертами та фактично є аналогом терміну, що вживається в українському законодавстві - «співробітництво громад»), періоду їх реалізації та строку (і року) їх закінчення;*
- *фінансової складової договорів співробітництва територіальних громад за ознаками/типами різних рівнів бюджетного фінансування, враховуючі наявні стимулюючі механізми підтримки напрямку розвитку міжмуниципальної співпраці, які існують на рівні області та громад.*

Вищевказані дані дозволили:

- *зробити інвентаризацію угод про міжмуниципальне співробітництво, підписаних між територіальними громадами Житомирської області та в громадах, які співпрацюють з Проєктом USAID «ГОВЕРЛА», а також з «громадами-сусідами»;*
- *проаналізувати ці угоди з урахуванням економічного та соціального впливу співпраці, а також визначити прогалини/можливості для вдосконалення співробітництва, а саме – проаналізувати публічну інформацію та звіти про виконання договорів співробітництва територіальних громад за допомоги контент аналізу даних відкритих веб-ресурсів;*
- *підготувати перелік пілотних громад, які можуть бути охоплені міжмуниципальним співробітництвом, а також перелік цікавих сфер такого співробітництва для участі громад в подальших заходах Проєкту USAID «ГОВЕРЛА» за напрямком підтримки та розвитку співробітництва громад з урахуванням обмежень воєнного стану та враховуючі потреби та уподобання населення, що були викликані воєнною агресією.*

Підхід дослідження базувався на принципах доступності та інклюзивності.

Висновки та рекомендації цього звіту планується використати під час обговорення основних характеристик та перешкод з розробниками ініціатив та проєктів співробітництва територіальних громад під час запланованих заходів Проєкту USAID «ГОВЕРЛА» за відповідним напрямком роботи та включити для кожного розробника таких ініціатив та проєктів наступний предмет обговорення: функціональність ініціатив співпраці, безпека, доступність, комфорт і привабливість, пріоритетність в стані воєнного часу, розробка інклюзивних рішень для усунення перешкод та покращення якості впровадження існуючих ініціатив співпраці територіальних

громад, брейнстормінг щодо майбутніх ініціатив співробітництва, включаючи нові послуги та функції в умовах сучасного розвитку та з урахуванням воєнного стану.

Житомирська область. Стан реалізації договорів про співробітництво територіальних громад відповідно до Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

Для аналізу стану співробітництва використані таблиці матеріалів Інвентаризації договорів про співробітництво територіальних громад Житомирської області, підготовлені на основі аналізу даних відкритих джерел, а саме:

- реєстру договорів про співробітництво територіальних громад станом на 25.04.2022 сайту Міністерства розвитку громад та територій України;
- інших публікацій та веб-ресурсів з інформацією про проекти співробітництва територіальних громад Житомирської області, посилання на які зазначені по тексту нижче.

Слід зазначити, що станом на 25.04.2022 року в реєстрі зафіксовано 46 договорів співробітництва, які були ініційовані 12-ма територіальними громадами області, зареєстрованими під номерами, зазначеними в **таблиці** нижче, 8-м з яких відносяться до територій громад-пілотів Проєкту ГОВЕРЛА в Житомирській області, а саме:

- №110: договір про співробітництво територіальних громад у формі реалізації спільного проекту «Реконструкція незавершеного будівництва будівлі під школу I ступеню на 80 учнів і дитячий садок на 60 місць в с. Дубище Чуднівського району» - Чуднівська міська територіальна громада;
- №115: договір про співробітництво територіальних громад у сфері реалізації спільного проекту «Забезпечення соціально-економічного розвитку територій шляхом спільного надання якісних і доступних адміністративних послуг», ініціатор співробітництва Станишівська сільська рада, суб'єкт співробітництва - Тетерівська сільська рада;
- №280: договір про співробітництво територіальних громад у формі спільного фінансування (утримання) дитячо-юнацької спортивної школи «Іршанськ», ініціатор співробітництва Новоборівська селищна рада, суб'єкт співробітництва - Іршанська селищна рада;
- №351: договір про співробітництво територіальних громад в частині спільного фінансування (утримання) дитячо-юнацької спортивної школи «Іршанськ», ініціатор співробітництва Новоборівська селищна рада, суб'єкт співробітництва - Іршанська селищна рада;
- № 466: договір про співробітництво територіальних громад у формі спільного фінансування (утримання) комунальної установи «Новоборівський інклюзивно-ресурсний центр Новоборівської селищної ради», ініціатор співробітництва Новоборівська селищна рада смт. Нова Борова, суб'єкт співробітництва - Іршанська селищна рада;
- №500: договір про співробітництво територіальних громад у формі реалізації спільного проекту, ініціатор співробітництва Станишівська сільська рада с. Станишівка, суб'єкт співробітництва Тетерівська сільська рада;
- №506: договір про співробітництво територіальних громад у формі спільного фінансування (утримання) архівної установи Хорошівської селищної ради, ініціатор співробітництва Новоборівська селищна рада, суб'єкт співробітництва Хорошівська селищна рада;
- №667: договір про співробітництво територіальних громад у формі спільного фінансування (утримання) дитячо-юнацької спортивної школи «Іршанськ», ініціатор співробітництва Новоборівська селищна рада, суб'єкт співробітництва - Іршанська селищна рада.

Таким чином, серед громад-пілотів Проєкту ГОВЕРЛА ініціаторів та суб'єктів співробітництва наявним в реєстрі укладеним договорам в період з 2015 по 2022 рік виявлено 4 громади, які мають відношення до 8-ми договорів співробітництва:

- Тетерівська сільська ТГ - 2 договори співробітництва територіальних громад;
- Хорошівська селищна ТГ – 1 договір співробітництва територіальних громад;
- Чуднівська міська ТГ - 1 договір співробітництва територіальних громад;

- Іршанська селищна ТГ – 4 договори співробітництва територіальних громад.

Інші 6-ть громад-пілотів Проекту ГОВЕРЛА досвіду ініціації та залучення до співробітництва не мають:

- Гришковецька селищна ТГ - 0;
- Ємільчинська селищна ТГ - 0;
- Любарська селищна ТГ - 0;
- Черняхівська селищна ТГ (- 0);
- Коростенська міська ТГ - 0;
- Новоград-Волинська міська – 0.

Слід зазначити, що в реєстрі зазначено ще 4 договори співробітництва, де ініціатор - громада Київської області, а громада Житомирської області "сусід" та суб'єкт співробітництва, а саме:

- № 210: договір про співробітництво територіальних громад в частині делегування виконання завдань у сфері реалізації пожежної безпеки;
- №211: договір про співробітництво територіальних громад в частині делегування виконання завдань у сфері освіта;
- №212: договір про співробітництво територіальних громад в частині делегування виконання завдань у сфері медицини;
- №213: договір про співробітництво територіальних громад в частині делегування виконання завдань у сфері реалізації проекту «Пісківка – курорт місцевого значення».

В цих чотирьох договорах суб'єктами співробітництва виступили Пісківська селищна рада (смт. Пісківка) Київської області та Макалевицька сільська рада (с. Макалевичі) Житомирської області.

Таким чином, загалом, до співробітництва залучались 15 громад Житомирщини, які були ініціаторами (12 громад) та партнерами (суб'єктами, 3 громади) співробітництва територіальних громад.

Таблиця. Кількість суб'єктів співробітництва, які об'єднані договором про співробітництво» та для кращого візуального сприйняття в діаграмі даних

№ з/п	Кількість суб'єктів	Номер договору в Реєстрі співробітництва	Загальна кількість договорів
1	2	18, 96, 97, 98, 110, 115, 132, 142, 280, 351, 378, 379, 380, 381, 398, 399, 400, 417, 418, 419, 420, 421, 475, 477, 500, 506, 511, 589, 590, 591, 591, 592, 593, 667, 694	35
2	3	150, 151, 152, 153, 154, 155, 395, 466, 526, 527	10
3	4	394	1

Нажаль, реєстр не дозволяє вивчити самі договори за їх призначенням, щоб зробити аналіз по сферам соціального-економічного розвитку. Для цього слід зробити інтерв'ю з кожним розробником проекту співробітництва, ініціатором договору, що також дозволить зробити висновки по причинах їх невиконання та успіхам реалізації.

Як зазначено на **діаграмі** нижче, більша частина договорів укладена між двома суб'єктами співробітництва (35 договорів), трьома (10 договорів) та 4 суб'єктами співробітництва (1 договір).

Слід зазначити, що з існуючих 5-ти форм співробітництва громад:

- більшість 35 договорів з 46-ти стосується форми спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності - інфраструктурних об'єктів;
- 9 договорів стосується форми реалізації спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів;
- 2 договори укладені в формі делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів.

При цьому спостерігається не затребуваність інших форм співробітництва, а саме:

- утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій - спільних інфраструктурних об'єктів;
- утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень.

Така ситуація може бути пояснена не готовністю кадрів використовувати певні форми співробітництва, складністю та тривалістю процедур організації самого співробітництва та витрачання для цього більшого часу щодо менеджменту комунальних структур та спільних органів управління, складністю домовленостей між громадами щодо готовності передавати власні бюджетні кошти іншим та браком довіри до цих процесів, спільних стратегічних підходів, планування спільного менеджменту та розвитку, ризиків, вміння працювати з депутатами в період початку виборчого періоду щоб встигнути розпочати, налагодити і отримати помітні результати у певний виборчий строк.

Загалом досвід та наявність фахівців, які приймали участь в розробці та реалізації проєктів співробітництва важлива для подальшої реалізації нових проєктів співробітництва не тільки в умовах децентралізації, а й воєнного часу.

Але, серед наявних в Житомирській області 66-ти територіальних громад спробували використати свій потенціал співробітництва тільки 12 територіальних громад, які ініціювали та уклали відповідні договори співробітництва, а саме:

- Бердичівська ТГ, Бердичівський район (договір № 477);
- Райгородська ТГ, Бердичівський район (договір № 511);
- Новоборівська ТГ, Житомирський район (договори №№: 280, 351, 466, 506, 667);
- Станишівська ТГ, Житомирський район (договори №№: 115, 500);
- Пулинська ТГ, Житомирський район (договори №№: 394, 395);
- Брусилівська ТГ, Житомирський район (договори №№: 417, 418, 419, 420, 421);
- Чуднівська ТГ, Житомирський район (договір № 110);
- Словечанська ТГ, Коростенський район (договір № 694);
- Олевська ТГ, Коростенський район (договори №№: 96, 97, 98, 1426, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 378, 379, 380, 381, 398, 399, 400, 475, 589, 590, 591, 591, 592, 593);
- Овруцька ТГ, Коростенський район (договори №№: 526, 527);
- Брониківська ТГ, Новоград-Волинський район (договір № 18);
- Баранівська ТГ, Новоград-Волинський район (договір №132).

А також, ще 3 громади, які стали партнерами-суб'єктами співробітництва договорів, які ініціювали інші громади:

- Тетерівська ТГ, Житомирський район (договори №№: 115, 500);
- Іршанська ТГ, Коростенський район (договори №№:280, 351, 466, 667);
- Хоросівська ТГ, Житомирський район (договір №№:506).

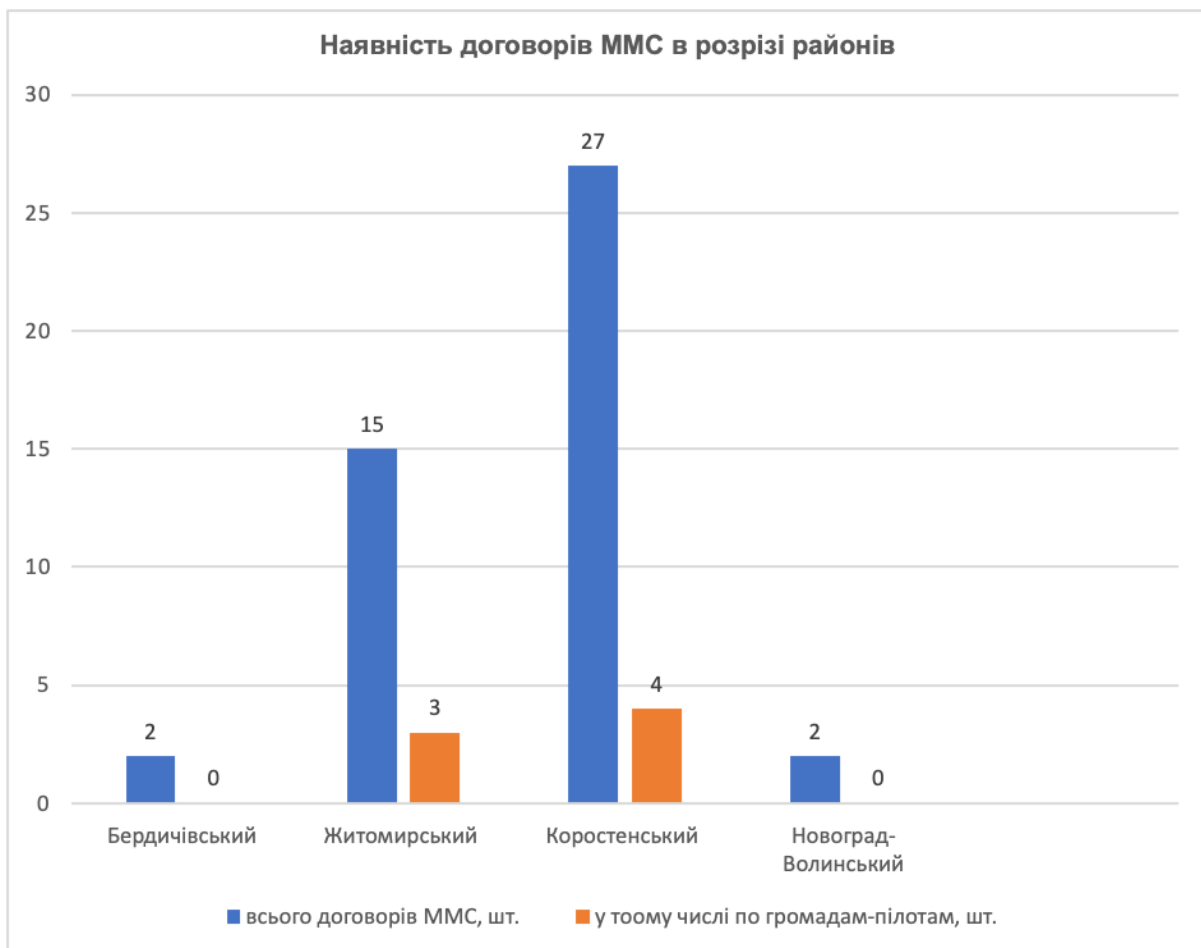
Таким чином, 15 громад мають досвід залучення до співробітництва, а всі інші 51 громада, що складає 77% від їх загальної кількості - 66 громад, як зазначено на діаграмі 2.1.3.1, зовсім не мають досвіду співробітництва.

Серед причин можуть бути наступні:

- об'єднані територіальні громади зайняті формуванням та відточенням власних типових структур управління, які базуються на відсутності культури аналізу ефективності прийняття рішень та міжмуніципальної співпраці. Тобто кожна громада дбає про власну управлінську інфраструктуру, але при її створенні до кінця не усвідомлює важливості економічного та соціального ефекту;

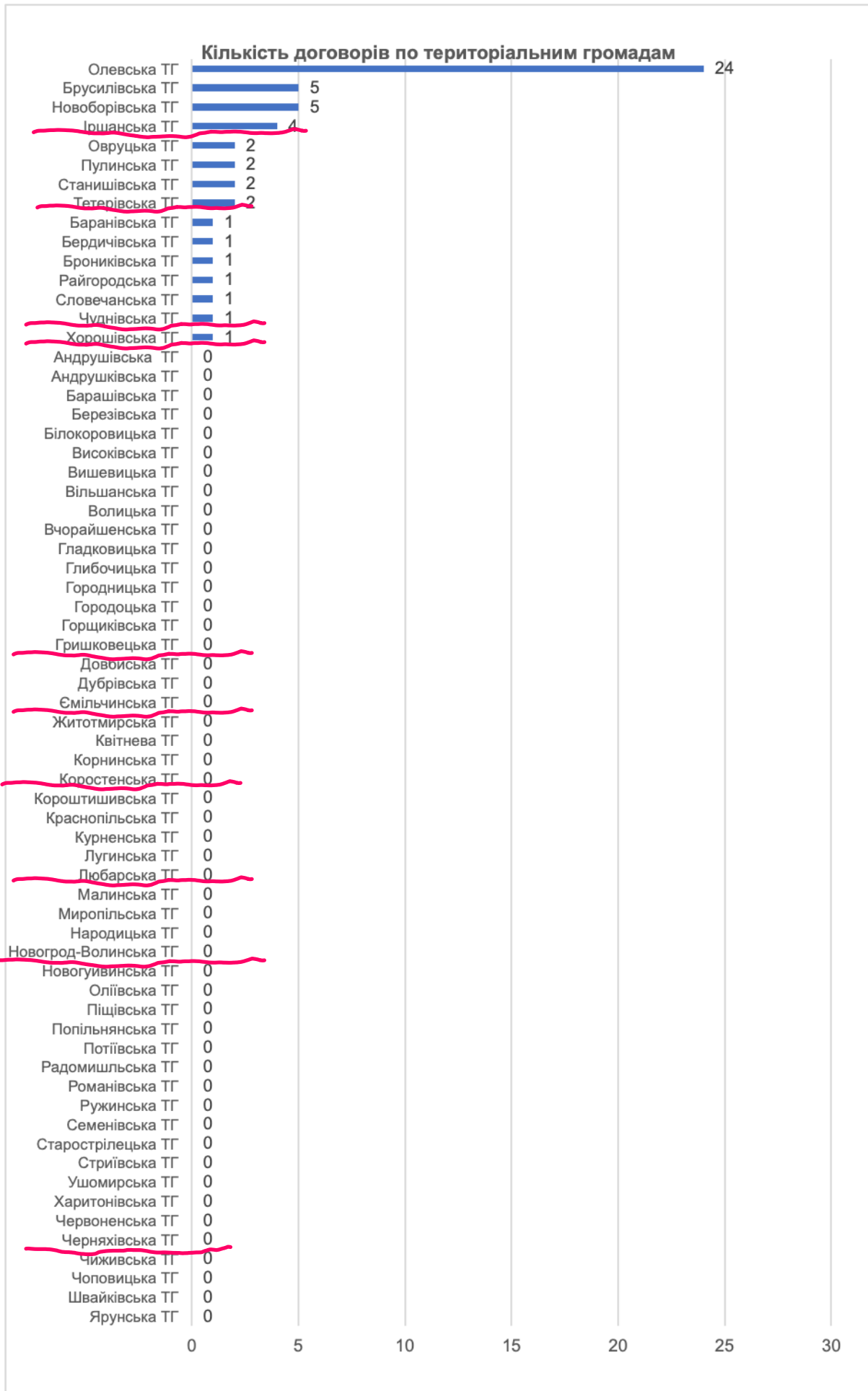

- відсутність діалогу між громадами, низький рівень соціальної єдності та розуміння рівня взаємодії для чого потрібно ММС та через які інструменти можна запроваджувати співробітництво, конкуренція та неготовність забезпечувати прозорість та тривалу співпрацю з делегуванням повноважень для забезпечення більшого соціально-економічного ефекту;
- відсутність мотивації та державних стимулів у вигляді конкурсів на різному рівні та за секторальним принципом, а також рейтингування громад, що може заважати у співпраці та націлювати на підвищення рівня конкуренції між громадами, створювати аналогічні структури, замість однієї ефективної, прагнення створити саме власні самодостатні кращі громади зі всіма видами послуг, замість можливої спільної та більш ефективної кооперації з сусідніми громадами;
- відсутність знань щодо політик сусідства, що призводить до того, що сусідні громади не знають пріоритети та стратегії один одної, та як наслідок, не хочуть та не можуть знайти спільну проблему щоб об'єднатися та вирішити її через спільні механізми співробітництва;
- рішучість для більш швидких та простих механізмів реалізації спільних проектів, у порівнянні з більш довготривалими та коштовними з точки зору реалізації форм співробітництва.

Слід зазначити, що реєстр Міністерства розвитку громад та територій України не дає можливості ознайомитись з повними текстами самих договорів та з документами, супроводжуваними процес їх підготовки, щоб визначити сфери впливу, показники результативності та інші деталі.

Також реєстр не містить інформації щодо звітності по договорам, їх термінам завершення та пояснень причин подовження. Хоча, така інформація може бути корисна для інших громад та підготовки угод аналогічних сфер співпраці.

Таблиця. Межування з іншими територіальними громадами
громад-партнерів Проєкту ГОВЕРЛА

Громада-партнер Проєкту	Громади, з якими межує пілотна громада з кількістю договорів ММС	Довід реалізації проєктів ММС відповідно до наявних договорів ММС
Тетерівська сільська ТГ (1)	(громада партнер-суб'єкт співробітництва)	115, 500
1	Новогуйвинська ТГ	
2	Березівська ТГ	
3	Житомирська ТГ	
4	Чуднівська ТГ	110
5	Романівська ТГ	
6	Довбиська ТГ	
Гришківська селищна ТГ (3)		
1	Бердичівська ТГ	477
2	Червонинська ТГ	
3	Станишівська ТГ	115, 500
4	Новогуйвинська ТГ	
5	Швайківська ТГ	
Ємільчинська селищна ТГ (0)		
1	Барашівська ТГ	
2	Чижівська ТГ	
3	Городницька ТГ	
4	Ушомирська ТГ	
5	Білокоровицька ТГ	
6	Оліївська ТГ	
7	Горщиківська ТГ	
Іршанська селищна ТГ (5)	(громада партнер-суб'єкт співробітництва)	280, 351, 466, 667
1	Новоборівська ТГ	280, 351, 466, 506, 667
2	Потіївська ТГ	
3	Чоповицька ТГ	
4	Коростенська ТГ	
5	Ушомирська ТГ	
6	Горщиківська ТГ	
Любарська селищна ТГ		
1	Краснопільська ТГ	
2	Вільшанська ТГ	
3	Миропільська ТГ	

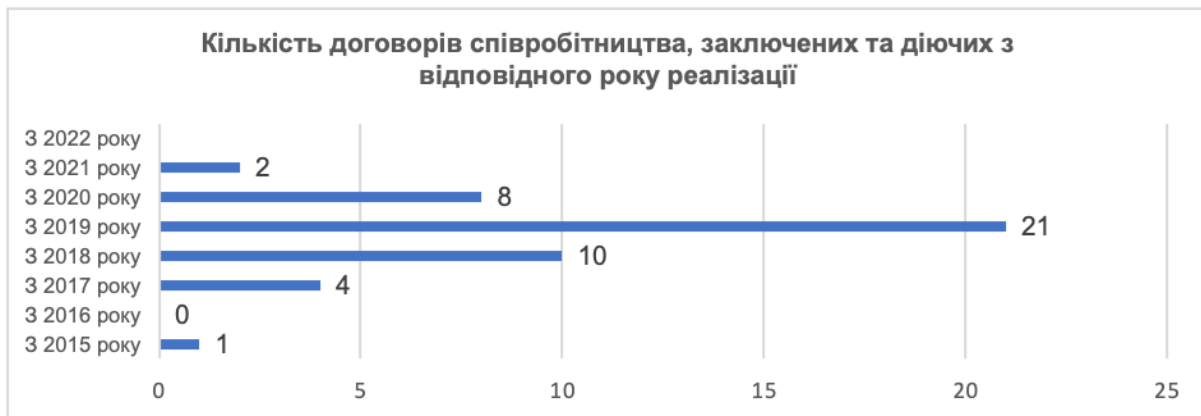

4	Чуднівська ТГ	110
5	Львівська область	
Хорошівська селищна ТГ (2)		
	(громада партнер-суб'єкт співробітництва)	506
1	Пулинська ТГ	394, 395
2	Оліївська ТГ	
3	Черняхівська ТГ	
4	Новоборівська ТГ	
5	Баришівська ТГ	
6	Ушомирська ТГ	
7	Рівненська ТГ	
Черняхівська селищна ТГ (5)		
1	Оліївська ТГ	
2	Високівська ТГ	
3	Хорошівська ТГ	
4	Потіївська ТГ	
5	Старосілецька ТГ	
6	Новоборівська ТГ	280, 351, 466, 506, 667
7	Радомишлянська ТГ	
8	Іршанська ТГ	
Коростенська міська ТГ (2)		
1	Лугинська ТГ	
2	Чоповицька ТГ	
3	Ушомирська ТГ	
4	Горощиківська ТГ	
5	Народицька ТГ	
6	Овруцька ТГ	526, 527
7	Іршанська ТГ	
Новоград-Волинська міська ТГ (1)		
1	Ярунська ТГ	
2	Стриївська ТГ	
3	Чижівська ТГ	
4	Піщівська ТГ	
5	Брониківська ТГ	18
6	Городницька ТГ	
7	Барашівська ТГ	
Чуднівська міська ТГ (1)		
1	Вільшанська ТГ	
2	Швайківська ТГ	
3	Новогуйвенська ТГ	

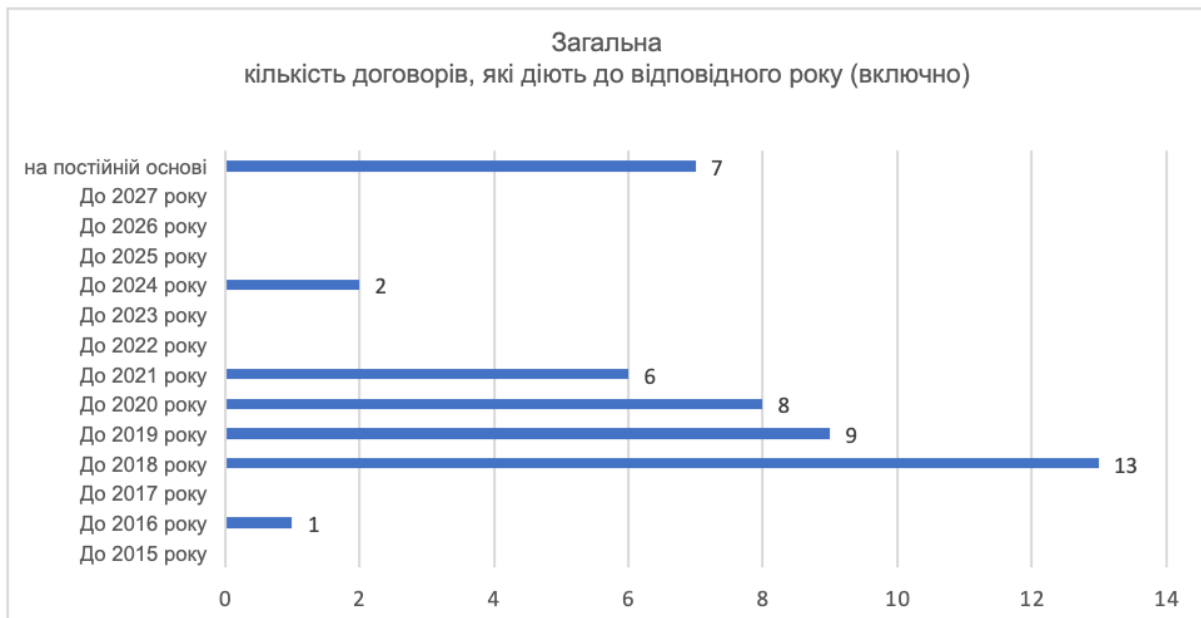

4	Тетерівська ТГ	
5	Романівська ТГ	
6	Миропільська ТГ	
7	Любарська ТГ	

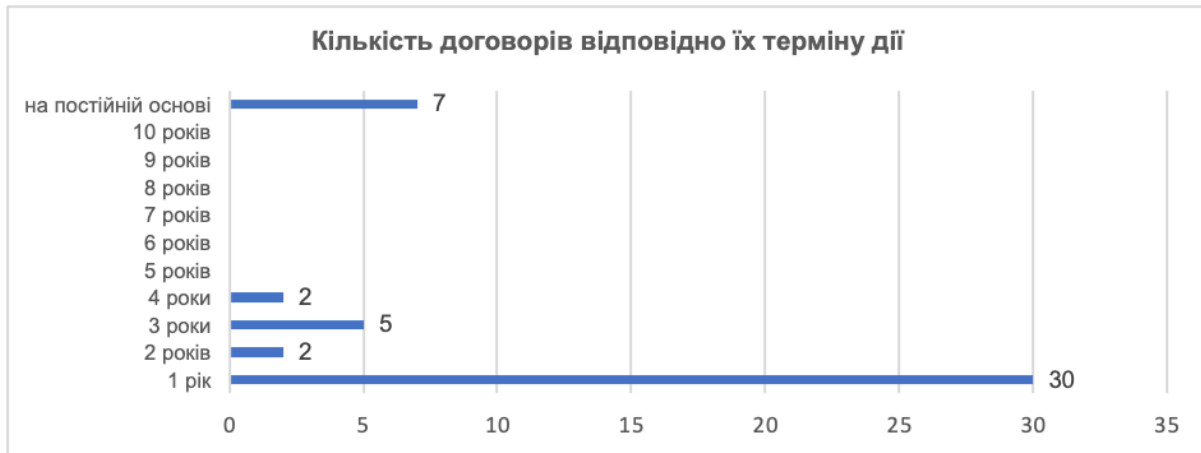
Щодо строків укладених договорів, помітно різну активність громад та інтенсивність заключення договорів співробітництва по роках на діаграмі нижче. Так, найбільш активними громади були в 2018 році.

При цьому, 7 договорів з реєстру діють і в 2022 році та зазначені на діаграмі нижче, як діючі на постійній основі. Ці договори більш тривалого періоду реалізації повинні підлягати більш ретельному вивченню, щоб зробити висновки по їх актуальності та результативності. Як зазначено на діаграмах, громади Житомирщини не були активні у співробітстві в 2016, 2021 роках та у теперішній час.

Слід зазначити, що тривалість договорів більша за напрямком співпраці, пов'язаними з передачею повноважень управління та спільного утримання різних об'єктів соціальної та комунальної інфраструктури. Термін їх дії зазначений на нижче на **діаграмі**.

Слід відзначити, що в Житомирській області співробітництво територіальних громад не є пріоритетом ні Стратегії розвитку, ні обласних програм або конкурсів проектів. Хоча, наприклад різні конкурсні механізми підтримки проектів розвитку громад та організацій громадянського суспільства існують на рівні області та в обласному центрі.

Так, наприклад, Житомирська ОДА оголошувала конкурс з відбору проектів та програм від інститутів громадянського суспільства з фінансовою підтримкою з обласного бюджету у 2020 році відповідно обласної комплексної Програми соціального захисту осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці, пенсіонерів, учасників і ветеранів визвольних змагань (ОУН-УПА) та незахищених верств населення Житомирської області на 2018-2022 роки, затвердженої рішенням сесії обласної ради від 21.12.2017 № 869 (зі змінами). За аналогічним конкурсом у 2019 році на Житомирщині 7 громадських організацій реалізували соціально важливі проекти для населення на загальну суму 417 тис. 225 грн.

Департамент культури, молоді та спорту Житомирської обласної державної адміністрації оголошував періодично конкурс програм (проектів, заходів) національно-патріотичного виховання, розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надавалась фінансова підтримка за рахунок коштів обласного бюджету в 2021 році у розмірі 50 тис. грн. за рахунок коштів обласного бюджету. Але пріоритетами конкурсу визначалось: формування національно-культурної ідентичності та національно-патріотичного світогляду; формування громадянської свідомості, активної державницької позиції та почуття власної гідності серед молоді; збереження та популяризація національної духовно-культурної спадщини; військово-патріотичне виховання.

Житомирська міська рада активно практикувала конкурсні механізми у 2018 році – 21 конкурс на підтримку різних ідей, проектів та ініціатив. Але як вже було зазначено вище, пріоритетів щодо підтримки співробітництва територіальних громад на рівні області, міста Житомир та громади визначено не було.

Загалом зареєстровані договори співробітництва громад стосуються декількох сфер, що показані на **діаграмах**. Більш популярними виявились сфери надання адміністративних та соціальних послуг, освітнього та наукового розвитку.

Найменш популярними та затратними залишилась проекти сфери поліпшення екологічної інфраструктури та зменшення ризику виникнення техногенних катастроф, безпеки, енергозбереження, а також проекти, пов'язані з новими цифровими та ІТ-технологіями.

Що стосується висвітлення інформації про співробітництво у відкритих джерелах, на сайтах органів місцевого самоврядування та виконавчої влади Житомирської області:

- 12 договорів співробітництва знайдені на офіційних сайтах громад у вільному доступі їх тексти, а саме:
 - № 477 щодо реалізація спільних проектів у сфері надання медичної допомоги;
 - № 280 щодо спільного фінансування(утримання) дитячо-юнацька спортивна школа;
 - № 351 ідентичний попередньому та з рішенням 43 сесії 7 скликання від 20.12.2019.
 - № 506 щодо спільного фінансування (утримання) архівної установи;
 - № 527, № 793 щодо реалізації спільних проектів у сфері поводження з ТПВ;
 - № 526 щодо реалізація спільного туристичного проекту;
 - № 837 щодо спільного фінансування (утримання) комунальної установи "Центр професійного розвитку педагогічних працівників" Дубенської міської ради у сфері освіти (типові договори №№ 838, 839, 840, 841 не знайдені на сайтах громад, але вони однотипні цьому договору).
- Олевська громада – лідер в співробітництві територіальних громад Житомирщини та має як ініціатор 24 зареєстрованих договорів співробітництва. Проте на сайті є лише рішення, а самі тексти договорів відсутні (наприклад реєстраційні №№96, 97, 98). Проте необхідно зауважити, що майже всі проекти у формі спільного фінансування (утримання) установ та організацій у різних сферах співробітництва, таких як: трудовий архів, соціальні установи, об'єкти освіти, дитячо-юнацька спортивна школа, інклюзивно-ресурсний центр, музична школа, об'єкти надання адміністративних послуг, медичних (ЦПМСД, лікарня). Однак, договори про співробітництво підписані на рік, і кожного року повторюються.
- сайти громад закриті або обмежені у доступі, тому знайдено лише частину договорів та їх номери вищевказані.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.

- В Житомирській області 15 територіальних громад з 66 наявних використали механізм співробітництва та заключили 46 договорів різних форм області, які зафіксовані в реєстрі Міністерства розвитку громад та територій України із загальної кількості 842 зареєстрованих договорів по Україні станом на 25.04.2022 року. Що складає 77 відсотків від загальної чисельності територіальних громад Житомирщини та показує наявний потенціал для роботи з громадами в напрямку поширення та опрацювання нових механізмів співробітництва територіальних громад.
- В період з 2015 по 2022 рік громади Житомирщини використали 36 разів форму спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності - інфраструктурних об'єктів, 9 разів форму реалізації спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів та 2 рази - форму делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів. Інші дві форми договорів співробітництва з 5-ти існуючих, такі як: форма утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій - спільних інфраструктурних об'єктів та форма утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень, не користувалися попитом у громад. Така ситуація може бути пояснена не готовністю кадрів використовувати певні форми співробітництва, складністю та тривалістю процедур організації самого співробітництва та витрачання для цього більшого часу для організації менеджменту комунальних структур та спільних органів управління, складністю домовленостей між громадами щодо готовності передавати власні бюджетні кошти іншим та браком довіри до цих процесів, спільних стратегічних підходів, планування спільного менеджменту та розвитку, ризиків, вміння працювати з депутатами в період початку виборчого періоду щоб встигнути розпочати, налагодити і отримати помітні результати у певний виборчий строк.

- Спостерігається низький рівень співробітництва серед громад-партнерів Проекту ГОВЕРЛА (4 громади задіяні в 8-ми договорах співробітництва, з яких тільки одна громада ініціювала один договір), і як наслідок обмежена кількість досвідчених фахівців в питаннях законодавства і використання на практиці механізмів співробітництва. Тому актуальною стане планова робота щодо організації просвітницької діяльності з цих питань для представників пілотних громад, вивчення їх спільних проблем з громадами-сусідами, які можуть стати основою для розбудови співробітництва через ряд воркшопів для визначення майбутніх спільних сфер співпраці, покращення діалогу та взаєморозуміння з питань можливого співробітництва, розбудови спільних міжмуніципальних стратегій співпраці з послідувочою розробкою відповідних програм співпраці, у тому числі зі стимулюючими фінансовими механізмами.
- Дані реєстру Міністерства розвитку громад та територій України не дають повної картини стану ефективності та реалізації договорів співпраці громад. Має сенс розглянути питання ведення реєстрів та обліку проектів співробітництва на окремо розробленій та зручній для використання онлайн-платформі, з автоматичною складовою аналітичних даних, що спростить та зробить доступним для розуміння систему обліку виконання договорів, дозволить отримувати поточну аналітику автоматично в цифровому форматі.
- В Житомирській області не визначено стратегій, політик та програм обласного та місцевого рівня, які б передбачали стимулюючі заходи підтримки ініціатив та проектів співробітництва територіальних громад. Хоча в існуючих програмах соціальної та молодіжної політики, а також в Житомирській міськраді існують ряд щорічних конкурсів для підтримки різних ініціатив та проектів організацій громадянського суспільства та територіальних громад.
- Для більшого та ефективного використання різних форм співробітництва територіальних громад, його необхідно зробити пріоритетною складовою будь-яких конкурсів та існуючих мотиваційних механізмів підтримки громад на всіх рівнях та усіх сферах соціально-економічного розвитку, як наскрізну складову.
- На підставі аналізу наявної інформації, можна зробити припущення щодо причин не використання механізмів співпраці. Такими можуть бути наступні:
 - об'єднані територіальні громади зайняті формуванням та відточенням власних типових структур управління, які базуються на відсутності культури аналізу ефективності прийняття рішень та міжмуніципальної співпраці. Тобто кожна громада дбає про власну управлінську інфраструктуру, але при її створенні до кінця не усвідомлює важливості економічного та соціального ефекту;
 - відсутність діалогу між громадами, низький рівень соціальної єдності та розуміння рівня взаємодії через інструменти співпраці, конкуренція та неготовність забезпечення прозорості та тривалої співпраці з делегуванням повноважень для забезпечення більшого соціально-економічного ефекту;
 - відсутність мотивації та державних стимулів у вигляді конкурсів на різному рівні та за секторальним принципом, а також рейтингування громад, що може заважати у співпраці та націлювати на підвищення рівня конкуренції між громадами створювати аналогічні структури, замість однієї ефективної, прагнення створити саме власні самодостатні кращі громади зі всіма видами послуг, замість можливої спільної та більш ефективної кооперації з сусідніми громадами;
 - відсутність знань щодо політик сусідства, що призводить до того, що сусідні громади не знають пріоритетів одна одної та, як наслідок, не можуть знайти спільну проблему щоб об'єднатися та вирішити її через спільні механізми співробітництва;
 - рішучість для більш швидких та простих механізмів реалізації спільних проектів, у порівнянні з більш довготривалими та коштовними з точки зору реалізації співробітництва;
 - невміння стратегічно планувати співробітництво та узгоджувати його пріоритети в місцевих стратегіях та програмах.
- Дані по існуючим договорам співробітництва територіальних громад та звітність по ним слабо представлені у відкритих джерелах мережі Інтернет, тому не можна оцінити їх

соціально-економічний вплив на розвиток громад. Існують договори, виконання яких не завершилось і слід більш ретельно вивчити їх на рівні громад та внести відповідні зміни в національний реєстр (останній пункт приміток в загальній таблиці даних).

- Для територіальних громад та майбутнього виявлення сфер їх спільних інтересів, через організацію спеціального формату подій, можна винести такі складні та актуальні теми в умовах воєнного часу, враховуючи збільшення чисельності переселенців (біля 100 тис. осіб тільки зареєстрованих в Житомирській області, яких можна розглядати, як інвестицію для організації нових соціально-економічних процесів і проєктів) за наступними напрямками співпраці:
 - створення та утримання центрів по координації роботи з переселенцями, з системами, що спрощують їх облік та потреби, а також надання муніципальних послуг для їх обслуговування;
 - створення та утримання таборів тимчасового перебування та спільного утримання, шелтерів для постраждалих та тих, хто залишився без житла в результаті його руйнування або окупації територій, хоспісів та притулків для одиноких та інших незахищених верств населення;
 - проведення моніторингу наявності укриттів для населення в стані воєнного часу та системи координації розміщення в них людей з відповідним оснащенням для запобігання небезпеки руйнування, вогню, хімічних атак, тощо;
 - створення спільних бригад реагування на руйнування під час воєнних дій для швидкої допомоги постраждалим під завалами або під час пожеж в результаті обстрілів;
 - поведження з твердими побутовими відходами;
 - створення центрів безпеки громад;
 - створення умов для організації додаткових робочих місць та зайнятості прибулим особам з числа переселенців з окремими програми стимулювання таких ініціатив на місцях.

Тим більше, що 10-ть громад-пілотів Проєкту ГОВЕРЛА межують, як мінімум з 65 іншими громадами та можуть мати спільні проблеми і шляхи їх вирішення через запровадження співробітництва.

- В Житомирській області не виявлено договорів співробітництва громад в сфері економічного розвитку. Можливо громадам області необхідно ознайомитись з прикладами розбудови такого співробітництва в інших громадах, особливо, коли під час воєнного стану в області значно збільшилась кількість переміщених осіб та таким чином і значно збільшився інвестиційний кадровий потенціал. Однак, організація такого типу співробітництва повинна базуватися на дослідженні потенціалу переміщених осіб, їх потреб та можливостей залучення, адаптації в різних сферах соціально-економічного розвитку громад Житомирщини.
- Враховуючи аналіз 46 ініційованих договорів співробітництва 12-ма громадами Житомирщини, популярними сферами застосування механізмів співробітництва були сфери надання адміністративних та соціальних послуг, освітнього та наукового розвитку. Поліпшення екологічної інфраструктури та зменшення ризику виникнення техногенних катастроф, безпеки, енергозбереження, а також проєкти, пов'язані з новими цифровими та ІТ-технологіями, не були популярними в співробітництві громад.

Підготувала:

Ганна Борова, експертка з міжмуніципального співробітництва Проєкту USAID «ГОВЕРЛА» .